

UNIVERSITATEA „BABEȘ-BOLYAI” CLUJ-NAPOCA
FACULTATEA DE TEOLOGIE REFORMATĂ ȘI MUZICĂ
Școala Doctorală Ecumene

TEZĂ DE DOCTORAT

REZUMAT

LUPTA IOANIȚILOR MAGHIARI ÎN APĂRAREA NAȚIUNII ȘI
A BISERICII ÎN SECOLUL AL 19-LEA ÎNTRE EPOCA
REFORMELOR ȘI COMPROMISUL DUALIST

Coordonator științific:

Prof. univ. dr. NÓDA MÓZES

Doctorand:

Higyed Ștefan-Levente

CLUJ-NAPOCA

2021

CUPRINS

CUPRINS.....	2
CUVINTE CHEIE	5
INTRODUCERE	6
SCOPUL PREZENTEI CERCETĂRI.....	7
STRUCTURA DISERTAȚIEI	8
IPOTEZA TEZEI.....	12
CONCLUZII	13
LITERATURA UTILIZATĂ	14

CUPRINS

<u>Cuprins</u>	1
<u>Introducere</u>	5
<u>Găsirea unui modus vivendi</u>	9
<u>I. Viața și opera baronului Prónay Gábor Arisztid din Tótpróna și Blatnicza, primul cavaler ioanit maghiar inaugurat în timpul absolutismului</u>	10
<u>1.1. Copilăria și studiile</u>	10
<u>1.2. Cariera și întemeierea unei familii</u>	10
<u>1.3. Revoluția și consecințele acesteia în viața lui Prónay</u>	11
<u>1.4. “Pasiv” dar nu inactiv</u>	12
<u>1.5. În anonim; informând țări străine</u>	13
<u>1.6. Cu penița și stiloul în interesele Ungariei</u>	13
<u>1.7. Prónay își iubește biserica</u>	15
<u>1.8. Aniversarea centenară al conventului general</u>	17
<u>1.9. Apărător al credinței și susținător al celor nevoiași</u>	20
<u>II. Antal Radvánszky, Baron de Radvány și Sajókaza, un lider în lupta împotriva patentei protestante</u>	23
<u>2.1. Surse</u>	23
<u>2.2. Copilăria și studiile</u>	23
<u>2.3. Începuturile carierei laice și ecleziastice</u>	26
<u>2.4. Scandal privind căsătoriile mixte</u>	26
<u>2.5. Propunerea lui Radvánszky de a întări autonomia regiunii</u>	28
<u>2.6. Slujba de protecție a bisericii</u>	29
<u>2.7. În centrul atenției</u>	31
<u>2.8. “Caruselul” de a fi numit, ales, formarea unei familii, pus sub acuzare</u>	36
<u>2.9. Radvánszky împotriva patentei protestante</u>	37
<u>2.10. Legislația națională și mișcarea slovacă</u>	44
<u>2.11. Ultimii ani</u>	46
<u>2.12. Noblesse oblige</u>	48

III. O perspectivă asupra procesului de dezvoltare a vieții științifice maghiare din secolul al XIX-lea în viața și opera lui Kubinyi Ágoston din Felsőkubin și Nagyolaszi..... 50

<u>3.1. Exemplu de predecesori, dorința moștenită.....</u>	50
<u>3.2. Portret mozaic al lui Kubinyi Ágoston.....</u>	51
<u>3.3 Plecarea.....</u>	52
<u>3.4. Ani de educație instituțională.....</u>	52
<u>3.5. Mediul social și politic din județul Nógrád.....</u>	57
<u>3.6. Participarea parlamentară.....</u>	62
<u>3.7. Impactul rezoluțiilor parlamentare făcute în interesul limbii maghiare în județul Nógrád.....</u>	67
<u>3.8. Familia și știința până la numirea în consiliul de administrație al muzeului.....</u>	70
<u>3.9. Dorință în inimă, se naște societatea științifică.....</u>	72
<u>3.10. Oamenii de știință sunt toți frați. (Piatra vorbitoare).....</u>	76
<u>3.11. Kubinyi Ágoston și Muzeul Național Ungar.....</u>	83
<u>3.12. Lupta lui Kubinyi pentru integritatea muzeului în timpul Revoluției și Războiului de Independență.....</u>	89
<u>3.13. Pierderi și înlocuiri.....</u>	94
<u>3.14. Concerte în grădina muzeului.....</u>	95
<u>3.15. Mai multe cuburi de mozaic din viața lui Kubinyi Ágoston.....</u>	98
<u>3.16. “ Trebuie doar să vrei. Totul se poate face fără prea multă agitație”.....</u>	103

IV. Szentiványi Márton din Liptószentiván, nobilul maghiar de origine slovacă..... 110

<u>4.1. Mediul social în care s-a născut Szentiványi Márton.....</u>	110
<u>4.2. Ideea națională slovacă și limba comună.....</u>	112
<u>4.3. Cariera lui Szentiványi Márton pe scurt până la 1848.....</u>	113
<u>4.4. Cercurile de autoeducare slovace ca grădinițe.....</u>	114
<u>4.5. O încercare de a echilibra numărul slovacilor, uniunea protestantă.....</u>	115
<u>4.6. Pașii lui Zay pentru a reduce la tăcere slovacii, o atmosferă zgomotoasă în jurul uniunii.....</u>	117
<u>4.7. Szentiványi între două incendii, focul uniunii este mocrnit.....</u>	122

<u>4.8. Tendințele teologice predominante în Biserica luterană maghiară în epoca Reformei și a Absolutismului</u>	123
<u>4.9. Revoluția maghiară și războiul de independență ca o oportunitate slovacă</u>	127
<u>4.10. Radicalizarea slovacă</u>	130
<u>4.11. Congresul slav de la Praga</u>	135
<u>4.12. Ungaria răspunde organizației slave</u>	136
<u>4.13. Invazii armate slave și austro-slave în Ungaria de sus</u>	138
<u>4.14. Poziția guvernului maghiar cu privire la problema națiunii, a naționalității și a identității multiple</u>	140
<u>4.15. Situația bisericilor din Ungaria după suprimarea războiului de independență</u>	141
<u>4.16. Proiect de lege pentru bisericile protestante</u>	146
<u>4.17. Lupta pentru păstrarea autonomiei bisericilor protestante</u>	152
<u>4.18. Lupta împotriva patentei protestante</u>	157
<u>4.19. Oamenii „aleși”</u>	164
<u>4.20. Lupta jurnalistică și diplomatică a autonomiștilor și a celor patentali</u>	166
<u>4.21. Ultima încercare de a pune în aplicare Patenta și răspunsul protestant la acesta</u> .	169
<u>4.22. “Morții” îi adună pe cei vii...</u>	178
<u>4.23. "Retragerea" Patentei</u>	181
<u>4.24. Rearanjarea lutherană</u>	184
<u>4.25. O încercare “demodată” de reorganizare</u>	185
<u>4.26. Congresul slovac</u>	187
<u>4.27. Lupta politică cu noroi în momentul de provizorat</u>	193
<u>4.28. Pe calea forțată a compromisului</u>	196
<u>4.29. Compromis dar nu cu slovacii</u>	198
<u>4.30. „Pentru religie totul, în afară de patrie”, identitățile lui Szentiványi Márton</u>	200
<u>4.31. Stăpânul egalizării, maghiarul-slovac-protestant Szentiványi</u>	207
<u>V. Ioaniții</u>	210
<u>5.1. Dezvoltarea ideologică în epoca cavalerismului</u>	210
<u>5.2. Formarea Ordinului Cavalerilor Ioaniți</u>	211
<u>5.3. Structura organizațională a Ordinului Cavalerilor Ioaniți</u>	213
<u>5.4. Ioaniții germani și Reforma</u>	213
<u>5.5. Criza și un nou început</u>	215
<u>5.6. Primii Ioaniți maghiari</u>	216

<u>VI. Concluzii</u>	220
<u>VII. Anexe:</u>	228
<u>Articolul VIII. asupra naționalităților din anul 1849</u>	235
<u>Articolul XLIV. privind Actul egalității naționale din anul 1868.</u>	237
<u>Ordinul Imperial Deschis 1859, 1 septembrie.</u>	240
<u>Rugăciunea memorabilă a lui Székács József</u>	254
<u>Articolul de Paști al lui Deák Ferenc în Jurnalul de Pesta</u>	256
<u>Rezumatul evenimentelor maghiare legate de Ordinul Cavalerilor Ioaniți</u>	264
<u>VIII. Literatura utilizată</u>	267

CUVINTE CHEIE

Reformă, revoluție, război de independență, represalii, absolutism, rezistență, patenta, protecția bisericii, autonomie, identitate, naționalitate, compromis, cavalerie.

INTRODUCERE

De-a lungul istoriei sale de peste nouă sute de ani, Cavalerii Ioaniți au căutat să îndeplinească două sarcini principale. Una era să protejeze credința, cealaltă să-i ajute pe cei care erau în nevoie.

Protecția credinței a devenit evidentă în special în timpul cruciadelor. În luptele pentru locurile sfinte creștine, armatele ioanite bine organizate, cu o pregătire militară excelentă, au fost întotdeauna în fruntea luptelor. În același timp, au asigurat protecție pe rutele de pelerinaj pentru pelerinii creștini.

Au fost înființate spitale pentru a-i ajuta pe cei căzuți și pe cei care au nevoie, iar pelerinii oboșiți sau bolnavi au fost hrăniți și îngrijiți pe drum.

Aceste două sarcini principale au fost exercitate și atunci când nu se mai aflau direct în Țara Sfântă, ci au fost stabiliți mai întâi în Cipru și apoi în Rodos și în cele din urmă pe insula Malta. De-a lungul benzilor de navigație mediteraneene, au îndeplinit sarcini de protecție pentru cei care doreau să se apropie de locurile de pelerinaj pe mare. Ei au fost maeștrii navigației, proiectând și construind nave excelente. Deja în Țara Sfântă, au fost construite sisteme întregi de castele și s-au înființat forturi aproape inexpugnabile pe insule.

Chiar și pe teritoriul regatului ungar, până la dezastrul de la Mohács, unde au luptat din greu pentru rege, apărarea credinței a fost împotriva răspândirii islamului, în apărarea creștinismului.

Reforma a avut, de asemenea, un impact asupra Cavalerilor Ioaniți, ceea ce a dus la formarea unei comunități de Cavaleri Ioaniți Protestanți. Numele original a fost purtat de protestanți și este cunoscut și astăzi ca Ordinul Cavalerilor Ioaniți. Catolicii și-au păstrat numele pe care și l-au luat în timpul șederii lor în Malta și sunt încă cunoscuți ca, Cavaleri în Ordinul Maltei.

Ioaniții maghiari aparțineau inițial comunității provinciale italiene, apoi tărâmului german Brandenburg.

Declinul Imperiului Otoman a dus la recucerirea și eliberarea teritoriilor ocupate până atunci, iar prima sarcină a cavalerismului părea să fi devenit învechită, deoarece islamul nu mai reprezenta o amenințare pentru credința creștină.

„Jugul de lemn a fost înlocuit cu jugul de fier”, după epoca turcească din Ungaria a venit epoca austriacă. Deși turcii au jefuit Ungaria, și-au luat micii ieniceri, dar nu au vrut să ia nici credința, nici limba maghiară. Conducerea austriacă a făcut tot ce a putut pentru a face imposibil să fii protestant și să înlocuiască cu forța limba maghiară cu cea germană.

În această situație, Dieta maghiară a încercat să se opună decretelor de austeritate de la Viena cu o politică de nemulțumire, dar în primul sfert al secolului al XIX-lea au existat deja idei de reformă care au condus la detronarea Casei Habsburgice din Ungaria la mijlocul secolului.

Înfrângerea Revoluției și a Războiului de Independență din 1848-1849 a fost urmată de represalii teribile. Bisericele protestante au fost considerate responsabile pentru ceea ce s-a întâmplat în Ungaria. În vremea crizei, care a durat până la Compromisul din 1867, printre personalitățile marcante din lupta împotriva absolutismului, disertația explorează lupta celor care au devenit membri ai Cavalerilor Ioaniți germani Brandenburg în timpul acestei lupte. Pe de o parte, ioaniții germani au recunoscut poziția curajoasă pentru Biserica Protestantă și, pe de altă parte, au căutat să ofere protecție internațională protestanților maghiari admiși în ordinul Cavalerilor.

SCOPUL PREZENTEI CERCETĂRI

După înfrângerea războiului de independență, până la compromis, învingătorii au căutat să ia măsuri care să zdruncine fundamental regatul maghiar și ordinea mondială din Ungaria cu scopul incontestabil de a încorpora Ungaria în Imperiul Habsburgic.

Conducătorul a concentrat puterea în propriile sale mâini și nu a permis nici măcar apariția unei constituții. Historiografia numește acest lucru un sistem neo-absolutist de guvernare, adică dictatură deschisă.

Reorganizarea administrației publice a abolit sistemul regional anterior și a împărțit Ungaria în cinci mari districte militare, cu centre în Pest, Pozsony, Kassa, Nagyvárad și Sopron.

Germana a devenit obligatorie ca limbă unificată de administrare. Limba de predare în școli a devenit, de asemenea, germana. A existat o germanizare deschisă.

Dreptul cutumiar maghiar a fost eliminat din sistemul judiciar și înlocuit cu Codul penal și civil austriac.

Liderii bisericilor protestante, în special superintendentii și supraveghetorii Bisericii luterane, au fost înlăturați din funcție. Administratorii au fost trimiși să îi înlocuiască. Bisericile protestante urmau să fie reorganizate pe bază de patenta de-a lungul intereselor imperiale.

Acestea sunt doar câteva dintre numeroasele măsuri care au influențat ungurii care au încercat să reziste măsurilor în anii care au urmat înfrângerii războiului de independență. Perioada până la compromis se numește perioada de rezistență pasivă în istoriografie.

Scopul disertației este de a arăta că, chiar și în perioada de rezistență pasivă au existat cei care au încercat să găsească un modus vivendi în perioada de opresiune și au putut lupta activ pentru autodeterminarea națiunii maghiare și a Bisericii protestante.

STRUCTURA DISERTAȚIEI

Disertația constă din cinci capitole, fără a include capitolele intitulate Concluzii, Anexă și Referințe.

Capitolul I explorează viața și opera din timpul Reformei, Revoluției și Războiului de Independență a baronului Gábor Prónay, primul cavaler maghiar ioinit instaurat în perioada absolutismului și prezintă activitățile în urma represaliilor și luptelor bisericești a aristocratului care a apărut în fața unei curți marțiale după înfrângerea războiului de independență. Deși a fost achitat după o lungă anchetă, viața publică politică i-a fost închisă.

Deși s-ar fi putut retrage în moșia sa rurală, așa cum au făcut-o atât de mulți nobili după înfrângerea Războiului de Independență, s-a mutat totuși la Pest, unde a organizat, mobilizat, a fondat asociații și societăți din domeniul culturii, a îmbrățișat, hrănit și tratat copii aflați în nevoie. Casa lui Prónay din Pest a devenit centrul mișcărilor economice și artistice în anii 1850.

Între timp, el a monitorizat și presa străină și el însuși a scris, uneori sub alt nume sau anonim ca măsură de precauție, articole și broșuri, în care a dezvăluit situația din Ungaria

lumii străine. În calitate de patron al pictorilor maghiari, i-a invitat să prezinte țara în picturi de gen, pe care apoi le-a editat într-o carte și le-a publicat în mai multe limbi, ceea ce i-a adus favoarea străinilor.

La momentul patentei, el a prezentat situația bisericilor protestante din Ungaria într-un pliant. A mers la împărat pentru a păstra autonomia bisericii în numele bisericilor protestante din Ungaria. După revocarea patentei, Prónay a fost ales supraveghetor universal al Bisericii luterane. În semn de recunoaștere a protecției credinței și a îmbrățișării celor nevoiași, Ordinul Cavalerilor Ioaniți din Prusia l-a inaugurat în 1854 ca și Cavaler de Onoare și apoi în 1858 ca, Cavaler Justițiar.

Capitolul II. prezintă viața baronului Antal Radvánszky, care a fost unul dintre liderii remarcabili în lupta împotriva patentei protestante.

Radvánszky a aparținut și grupului de elită contemporan datorită originilor sale, un aristocrat care și-a folosit cunoștințele, conexiunile și bogăția pentru a-și apăra patria și Biserica Protestantă de-a lungul carierei sale.

Deja la începutul perioadei de reformă, a luat o poziție puternică împotriva comportamentului necorespunzător al căsătoriilor mixte la adunările județene din Zólyom. În interesul autonomiei județului, el a propus respingerea ordinelor superioare care nu coincideau cu rezoluțiile adoptate de Parlament în 1790-91 privind bisericile.

După 1849, a fost închis din motive politice și la Pest, unde rolul său în revoluție a fost investigat luni de zile, apoi a fost eliberat acasă cu condiția de a se prezenta lunar în fața poliției și a da socoteală despre activitățile sale.

În 1856 el i-a informat printr-o scrisoare pe Cavalerii Ioaniți Prusieni despre situația dificilă din Ungaria.

La momentul patentei protestante, el a fost unul dintre cei care au vorbit și s-au organizat deschis împotriva patentei. Prin urmare, a fost dispus să fie cercetat și apoi trimis la Pozsony pentru a fi judecat. Drumul a condus prin Pest, unde a fost întocmit un plan de revocare a patentei și eliberarea celor persecutați pentru patenta împreună cu guvernatorul militar și civil al Ungariei, luteranul Lajos Benedek.

După revocarea patentei, Radvánszky a devenit prefectul județului Zólyom și a fost ales ca supraveghetor universal de către Biserica Națională Luterană.

Opera lui Radvánszky a fost îngreunată de mișcarea pan-slavă din Ungaria de Sus, care i-a provocat multe bătăi de cap pe liniile ecleziastice și etnice.

El a fost inaugurat în calitate de cavaler de către Ioaniții prusieni în 1858, ca recunoaștere a luptei sale pentru libertatea religioasă și autonomia Bisericii Protestante.

Capitolul **III**. oferă o perspectivă asupra procesului vieții științifice care se desfășoară în Ungaria în secolul al XIX-lea prin viața și cariera lui Ágoston Kubinyi.

Ágoston Kubinyi, spre deosebire de fratele său Ferenc, a trăit mai mult pentru știință. Era mai puțin atras de politică, deși nu se putea retrage complet din ea.

El și-a moștenit pasiunea pentru științele naturii de la tatăl său, care el însuși era foarte zelos cu privire la botanică și geologie. Excelenții săi profesori i-au deschis drumul către științe.

Nobilimea a jucat de obicei un rol în administrația județului, așa că Ágoston Kubinyi a devenit și notar adjunct al județului Nógrád după finalizarea studiilor. În zorii Reformei, județul Nógrád era unul dintre cele mai ferme județe, protestând energic împotriva colectării forțate a impozitelor și introducerii altora noi și a chemat și alte județe să facă același lucru. Pentru a sparge rezistența și a arăta bunăvoință, regele Francisc I a convocat parlamentul în 1825, la care a participat și Ágoston Kubinyi în calitate de delegat. A fost puternic influențat de István Széchenyi, care a propus acestui parlament ungar înființarea Societății maghiare a oamenilor de știință, ulterior Academia Maghiară de Științe. De asemenea, au fost luate decizii cu privire la utilizarea limbii maghiare, pe care Ágoston Kubinyi, în calitate de conducător școlar al protopopiatului luteran din Nógrád, a încercat să o aplice în școlile din județ. Cu munca sa, care, pe lângă evaluarea stării școlilor din județ, a formulat și propuneri practice pentru îmbunătățirea învățământului public, el a sprijinit foarte mult activitatea Institutului Național Nógrád. Nu numai că a găsit neajunsurile, dar a cumpărat și manuale pentru școli pe cheltuiala sa, iar iarna a oferit încălțăminte copiilor care nu puteau merge la școală din cauza lipsei de încălțăminte.

În 1841, Ágoston Kubinyi a dezvoltat structura și apoi statutele Societății maghiare a medicilor și naturaliștilor, care a funcționat apoi ca o adunare itinerantă în diferite locații din Ungaria sau Transilvania în fiecare an, contribuind în mare măsură la diseminarea diferitelor științe. A devenit organizator al vieții științifice din Ungaria. A organizat și a regizat Societatea Maghiară de Științe Naturale, Societatea Maghiară de Geologie și a fost de obicei prezent la nașterea tuturor inițiativelor culturale și științifice.

În 1843, palatinul József I-a numit pe Ágoston Kubinyi în funcția de director al Muzeului Național Maghiar, pe care a deținut-o până la pensionare. În timpul Revoluției și Războiului de Independență, el și-a pus toate cunoștințele în conservarea clădirii muzeului și a comorilor sale. După înfrângerea Războiului de Independență, și-a dat demisia din funcția de director, dar datorită calificărilor sale profesionale și ca urmare a absenței sale din politică, a reușit să continue organizarea și gestionarea muzeului într-un timp scurt.

Opera sa a fost recunoscută nu numai în Ungaria, ci și în străinătate și a primit numeroase premii.

În 1859, ioaniții prusaci l-au acceptat pe Ágoston Kubinyi drept Cavaler de Onoare. Un cărturar care și-a iubit biserica și s-a închinat în fața celor căzuți a fost onorat în acest fel.

Capitolul IV. dezvăluie dezvoltarea mișcării etnice slovace din Ungaria de Sus prin cariera lui Márton Szentiványi, mișcare, ce a provocat confuzie și în Biserica luterană maghiară. Titlul capitolului include, de asemenea, problema identităților multiple, deoarece Szentiványi era un aristocrat maghiar de limbă nativă slovacă în fruntea județului Liptó, care era considerat cel mai slovac județ.

Prin cercurile de autoeducare slovace care s-au desfășurat în timpul Reformei, influența slovacă în Biserica Luterană a devenit atât de puternică, încât Biserica Luterană Maghiară a văzut în unirea cu Biserica Reformată, contrabalansarea puterii slovace. Cu toate acestea, această încercare a eșuat, parțial, datorită rezistenței vehemente slovace.

În capitol, întâlnim și tendințele teologice predominante în Biserica luterană, care și-au pus amprenta asupra comportamentului actorilor individuali în luptele politice și etnice.

Rezoluțiile Adunării Naționale în favoarea limbii maghiare, pe care s-a bazat și Biserica luterană, i-au împins pe liderii slovacilor spre o radicalizare și mai mare, care au atacat Ungaria cu arme în timpul războiului de independență, condus de doi pastori luterani slovaci.

Nu a fost ușor pentru Szentiványi să găsească un echilibru între interesele țării, interesul național și interesele bisericii în administrația județeană ca notar, judecător șef, notar șef, membru al parlamentului, apoi șef și supraveghetor în Biserica luterană de limbă slovacă.

După înfrângerea războiului de independență, liderii mișcării naționale slovace au trebuit să experimenteze că Imperiul Habsburgic nu avea niciun interes în acordarea autonomiei minorităților.

Biserica luterană s-a trezit într-o situație foarte dificilă după înfrângerea războiului de independență. Biserica și liderii laici ai acesteia au fost înlocuiți și închiși. A fost prescrisă o nouă divizie de district, destinată să fie fuzionată în bisericile imperiului printr-un proiect de lege. Disertația explică în detaliu proiectul de lege elaborat pentru bisericile protestante și apoi comanda deschisă, lupta împotriva patentei, la care a participat și Szentiványi. Prin urmare, a fost arestat preventiv și condamnat la închisoare. Prin poziția sa în apărarea credinței a meritat să fie inaugurat în 1862 de cavalerii ioaniți prusieni.

Ca urmare a luptei împotriva patentei, prevederile patentei nu au devenit în cele din urmă obligatorii pentru bisericile protestante, dar hărțuirea bisericilor deja devenite patentabile și forțarea lor înapoi în vechea ordine au fost interzise. Acest lucru a provocat confuzie în Biserica luterană din Ungaria încă mult timp.

Lupta lui Szentiványi pentru autonomia bisericii l-a făcut popular, așa că a fost ales ca supraveghetor al Eparhiei Evanghelice de dincoace de Dunăre.

După compromis, Szentiványi a fost numit prefect al județului Liptó. Pentru Szentiványi, identitățile maghiare-slovice-protestante au reprezentat calea unei politici de echilibru, singura cale de urmat pentru păstrarea păcii în administrație și în biserică.

Capitolul V. cuprinde dezvoltarea ideologică a Ordinului Cavalerilor, formarea și structura organizatorică a Ordinului Ioanit al Cavalerilor.

Ca urmare a Reformei, o parte a Cavalerilor a devenit protestantă, în primul rând pe teritoriul german, iar o provincie protestantă germană a fost înființată sub numele de Ballei Brandenburg. Capitolul discută, de asemenea, anii de criză ai istoriei ioanitelor prusace, dizolvarea lor și istoria renașterii lor.

Capitolul prezintă în câteva propoziții și scurta carieră a baronului Alfonz Nyáry, care era prea tânăr pentru a participa la Războiul Revoluționar și la lupta Bisericii. Nyáry a fost inaugurat cavaler la vârsta de 24 de ani în 1865, la propunerea unchiului său matern, Ágoston Kubinyi, ceea ce arată că ioaniții maghiari au dorit să implice generația tânără printre cavaleri pentru a asigura continuitatea. Nyáry a murit însă la vârsta de treizeci de ani.

IPOTEZA TEZEI

Din istoria Cavalerilor Ioaniți, se pare că, pe măsură ce geografic se îndepărtau din ce în ce mai mult de locurile de pelerinaj din Țara Sfântă, unul dintre scopurile Cavalerilor, protecția credinței, părea să se piardă. Până atunci, creștinismul era apărat împotriva islamului.

Ipoteza disertației afirmă că activitatea ioanită în apărarea credinței nu a încetat, ci a fost reevaluată și puternic demonstrată de-a lungul istoriei, mai precis în secolul al XIX-lea între epocile Reformei și Compromisului, pentru egalitatea bisericilor, libertatea de religie și autonomie ecleziastică.

CONCLUZII

Dacă ne uităm la harta care arată județele Regatului Ungar, este imediat evident că primii ioaniți maghiari, inaugurați în secolul al XIX-lea până la acord, provin dintr-o zonă geografică foarte îngustă. Această regiune este, Ungaria de Sus, respectiv județele Nógrád, Hont, Zólyom, Liptó, Turóc, Trencsén și Árva.

În aceste județe, limba dominantă a populației era slovacă. Cavalerii ioaniți maghiari din disertație erau vorbitori nativi de slovacă. Unii chiar au scris poezii în slovacă.

În ceea ce privește originea lor, toți aparțineau aristocrației maghiare. În consecință, habitusul fiecăruia a dictat o schimbare în direcția uneia sau altei identități. Mulți alți factori au contribuit, de asemenea, la faptul că unul a lucrat din greu pentru a reprimă panslavismul, celălalt a tolerat tacit organizația slovacă din județul său sau a exclus sursa conflictului din identități duale și a trăit pentru științe, unde cercetătorii, potrivit formulărilor Humboldtiste, toți sunt frați.

Cei din disertație împărtășesc în mod consecvent un lucru în comun. Și aceasta este dragostea și afecțiunea lor incontestabilă pentru Biserica luterană, pentru care unii dintre ei au fost deportați și închiși.

Remarcăm, de asemenea, că, deși Ordinul Ioanit a fost inițial un ordin ecleziastic, primii cavaleri ioaniți maghiari inaugurați în secolul al XIX-lea erau toți laici. (de natură presbiteriană). Având în vedere cariera celor menționați mai sus, putem spune cu siguranță că au devenit cavaleri ioaniți nu numai pentru că și-au putut dovedi descendența nobilă, ci au fost inițiați și în cavalerie prin numeroasele fapte nobiliare pe care le-au îndeplinit pentru egalitatea bisericii, libertatea religioasă și autonomia ecleziastică, milă filantropică cu care se plecau în fața celor nevoiași și ajutau acolo unde puteau.

Putem afirma că primii ioaniți maghiari inaugurați în secolul al XIX-lea, au dat dovadă de dragoste față de patrie și biserică și au rămas fideli până la sfârșitul vieții lor. Cariera lor confirmă ipoteza disertației prin lupta lor pentru credință, libertatea religioasă și autonomia ecleziastică.

LITERATURA UTILIZATĂ

Cărți și publicații:

1. ADRIÁNYI Gábor: *A Bach-korszak egyházpolitikája 1849-1859*. Kairosz, Budapest 2009.
2. BALÁS György: *Az 1866. évi osztrák-porosz háború*. Franklin-Társulat, Budapest 1894.
3. BALLAGI Géza: *A nemzeti államalkotás kora 1815-1847*. Budapest 1897.
4. BALLAGI Géza: *A protestáns pártok és a sajtó*. Hornyánszky Viktor könyvnyomdája, Budapest 1892.
5. BERNSTEIN Béla: *1848 és a magyar zsidók*. A magyar zsidó könyvtár kiadóvállalata, Budapest 1906.
6. BERZEVICZY Albert: *Az absolutizmus kora Magyarországon 1849-1865*. III. kötet XII. rész, Franklin Társulat, Budapest 1932.
7. BOROVSKY Samu: *Magyarország vármegyéi és városai*. Budapest 1911.
8. BREMM, Klaus-Jürgen: *1866 Bismarcks Krieg gegen die Habsburger*. Theiss, Darmstadt 2016.
9. CLARK, Christopher: *Preußen, Aufstieg und Niedergang 1600 – 1947*. Pantheon, München 2008. A mű eredeti címe: *Iron Kingdom. The Rise and fall of Prussia*. Allen Lane/Penguin Group 2006
10. CS. NAGY Zoltán: *Híres zeneszerzők*. Dürer Nyomda Kft., Gyula 2015.
11. CSIKI Kálmán: *Werböczy István és hármaskönyve*. Franklin-Társulat, Budapest 1899
12. DEÁK Ágnes: *„Zsandáros és policzajos idők”. Államrendőrség Magyarországon 1849-1867*. Osiris Kiadó, Budapest 2015
13. DEÁK Ferenc: *Válogatott politikai írások és beszédek II. 1850-1873*, sajtó alá rendezte Deák Ágnes, Osiris, Budapest 2001
14. DEBRECZENI-DROPPÁN Béla: *Múzeumkerti Kalauz. M.N.M.* Martin Opitz 2019
15. DEMMEL József: *A szlovák nemzet születése: Ludovít Štúr és a szlovák társadalom a 19. századi Magyarországon*. Kaligramm, Pozsony 2011
16. DEMMEL József: *Magyar haza, szlovák nemzet*. Magyarországi Szlovákok Kutatóintézete, Békéscsaba 2016
17. DEMMEL József: *Pánszlávok a kastélyban*. Kaligramm, Pozsony 2014
18. DOBSZAI Tamás és mások (szerk): *Rendiség és parlamentarizmus Magyarországon a kezdetektől 1918-ig*. Országgyűlés Hivatala, Budapest 2014

19. DOLINSZKY Miklós–SZACSVAY KIM Katalin–TALLIÁN Tibor: „*Szikrát dobott a nemzet szívébe*”. Rózsavölgyi és Társa, Budapest 2011
20. EGYED Ákos–KOVÁCS Eszter: *Okmány- és irománytár az Erdélyi Múzeum-Egyesület történetéhez I. 1841-1859*. EME, Kolozsvár 2009
21. FELVIDÉKY: *Protestantizmus és panszlávizmus*. Ráth Mór, Budapest 1882
22. FÉNYES Elek: *Magyarország leírása, II. rész*. Beimel, Pest 1847
23. GABRIEL Viktor: *1848-1849 legendája a szlovák történetírásban*. Kaligramm, Pozsony 1999
24. GALÁNTAI József: *Osztrák-magyar egyezkedés 1865-1867*. különnyomat a Századok 1967 évi 6. számából, Budapest 1967
25. GALL, Lothar: *Bismarck. Der weiße revolutionär*. Propylän, Frankfurt 1980
26. GOGOLÁK Lajos: *Pánszlávizmus*. Cserépfalvi könyvkiadó, Budapest 1940
27. GONDA Imre: *Bismarck és az 1867-es osztrák- magyar kiegyezés*. Akadémiai Kiadó, Budapest 1960
28. GOTTAS, Friedrich: *Die Frage der Protestanten in der Ära des Neobsolutismus*. R. Oldenbourg, München 1965
29. GÖMBÖS Tamás: *A szerzetes és lovagrendek címerei és viseletei. A protestáns egyházak jelképei, a szentek jelképes ábrázolása címerekben*. Tellér kiadó, Budapest 1993
30. GRÜNWARD Béla: *A felvidék. Politikai tanulmány*. Ráth Mór, Budapest 1878
31. GYURGYÁK János: *Ezzé lett magyar hazátok. A magyar nemzeteszmé és nacionalizmus története*. Osiris, Budapest 2007
32. H. BOROS Vilma: *Széchenyi István hátrahagyott iratainak története*. A Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárának Közleményei, 54., Budapest 1967
33. HAAN Lajos: *A Magyarországi Ágostai Hitvallású Evangélikusok egyetemes gyűlései és az egyetemes világi felügyelői hivatal*. Franklin Társulat, Budapest 1882
34. HARDENBERG, Andreas von: *Die Bibel, das Christentum und die Aufklärung*, Wichern Verlag, Berlin 2019
35. HERMANN Róbert - Ligeti Dávid (szerk.): *Megosztó kompromisszum, az 1867. évi kiegyezés 150 év távlatából*. Országház Könyvkiadó, Budapest 2018
36. HERMANN Róbert: *Az 1848-49. évi forradalom és szabadságharc története*. Videopont, Budapest 1996
37. HERMANN Róbert: *I. Ferenc József és a megtorlás*. Új Mandátum Könyvkiadó, Budapest 2009.

38. KÁROLYI Árpád: *Gr. Széchenyi István Döblingi Irodalmi Hagyatéka*. Magyar Történelmi Társaság, Budapest 1921
39. KECSKEMÉTI Károly: *Magyar liberalizmus 1790-1848*. Argumentum, Budapest 2008.
40. KERÉNYI B. Eszter: *Báró Sina Simon*. Új Mandátum, Budapest 2007
41. KERÉNYI Ferenc: *Magyar színháztörténet 1790-1873*. Akadémiai kiadó, Budapest 1990
42. KERTÉSZ Botond (szerk.): *Kossuth és az egyházak*. Luther Kiadó, Budapest 2004
43. KERTÉSZ Botond: *Evangélium és szabadság*. Maprint, Budapest 2002
44. KISS László: *A szlovák nemzeti tudat születése*. VBV Nyomda és Kiadó Kft., Eger 2005
45. KOLLÁNYI Ferencz: *A Magyar Nemzeti Múzeum Széchenyi Országos Könyvtára 1802-1902*, Athenaeum, Budapest 1905
46. KÓNYA Sándor: „...Magyar Akadémia állíttassék fel...”. MTA, Budapest 1994
47. KOVÁCS Endre: *Ausztria útja az 1867-es kiegyezéshez*. Kossuth Könyvkiadó, Budapest 1968
48. KOVÁCS Ferencz: 1843/44-ik évi magyar országgyűlési alsó tábla kerületi üléseinek naplója. Franklin-Társulat, Budapest 1894
49. KUBINYI Ágoston: *A magyar nemzeti museum képtárának lajstroma*. Pest 1868
50. KUBINYI Ágoston: *Magyarországi mérges növények*, Budán 1842.
51. KUBINYI Ferenc – Kubinyi Miklós: *A Felső Kubini Kubinyi család története és leszármazása 1-2. kötet*, Budapest 1901
52. LUKÁCS Olga: *A felvilágosodás és a liberalizmus hatása az erdélyi egyházak kapcsolatára*. Presa Univeritară Clujeană 2016
53. LUSTKANDEL, Wenzel: *Das ungarisch-österreichische Staatsrecht: zur Lösung der Verfassungsfrage; historisch-dogmatisch dargestellt*. Wilhelm Braumüller, Wien 1863
54. MARCZALI Henrik: *Magyarország története*. Atheneum irodalmi és nyomdai részvénytársulat, Budapest 1911
55. MARJAI Imre: *A kereszt és kard lovagjai*. Új Nap, Budapest 1990
56. MÁTRAY Gábor: *A Magyar Nemzeti Muzeum Korszakai*. Bucsánszky, Pest 1868
57. MEDGYESI SOMOGYI Zsigmond: *Magyarország főispánjainak története 1000-1903*. Budapest 1902
58. MOCSÁRY Antal: *Nemes Nógrád vármegyének historiai, geographiai és statistikai ismertetése, rézre metszett rajzolatokkal, IV kötet*. Pest 1826.
59. NAGY Iván: *Magyarország családai II. kötet*. Beimel és Kozma, Pest 1858
60. NEMESKÜRTY István: *Parázs a hamu alatt. Világostól Solferinóig*. Magvető könyvkiadó, Budapest 1981

61. ÖLYVENDI VAD Imre: *Nemességi könyv*. Koroknay-nyomda, Szeged 1930
62. PAYR Sándor: *Mária Dorottya nádorasszony*. Hornyánszky Viktor cs. és k. udv. könyvnyomdája, Budapest 1908
63. PRAZNOVSZKY Mihály: *Küzdelmek és csetepaték*. Dornyay Béla múzeum kiadványa, Salgótarján 2019
64. PRÓNAY Gábor: *Skizzen aus dem Volksleben in Ungarn*. Verlag Hermann Geibel, in Pesth 1855
65. PRÓNAY M. le baron Gabriel: *Esquisses de la vie populaire en Hongrie*. Editeur H.Geibel, Pesth 1856
66. RÁTZ Kálmán: *A pánszlávizmus története*. Atheaneum, Budapest 1941
67. RÉVÉSZ Kálmán: *Révész Imre munkái a patens korából (1859-1860)*. Hornyánszky, Budapest 1900
68. SARNOWSKY, Jürgen: *Die Johanniter*. C.H Beck Verlag, München 2011
69. SCHNEIDER Miklós - Benda Kálmán (szerk.): *Nógrádi évszázadok*. Salgótarján, 1976
70. SCHWENCK, Konrad: *Wörterbuch der deutschen Sprache in Beziehung auf Abstammung und Begriffsbildung*. J.D. Gauerländer, Fankfurt am Main 1834
71. SOMOGYI Éva: *Abszolutizmus és kiegyezés 1849-1867*. Gondolat, Budapest 1981
72. SPIRA György: *A nemzetiségi kérdés a negyvennyolcas forradalom Magyarországn*. Budapest, Kossuth Kiadó 1980
73. STIPTA István: *Törekvések a vármegyék polgári átalakítására*. Osiris, Budapest 1995
74. STURM Albert (szerk.): *Almanach 1892-1897 rövid életrajzi adatok a főrendház és képviselőház tagjairól*. Lloyd társulat, Budapest 1892
75. SZABOLCSI Bence–TÓTH Aladár: *Zenei lexikon, I. kötet*. Zeneműkidó Vállalat, Budapest 1865
76. SZALATNAI Rezső: *A szlovák irodalom története*. Gondolat, Budapest 1964
77. SZEBERÉNYI Andor: *Az 1791-ik pesti ev. ág. hitv. zsinat történelme*. Hornyánszky Viktor, Pest 1869
78. SZÉCHENYI István: *Világ, vagyis világosító töredékek némi hiba s előítélet eligazítására*. Landerer Nyomtató Intézete, Pest 1831
79. SZILÁDY Jenő: *A magyarországi tót protestáns egyházi irodalom 1517-1711*. doktori értekezés, a szerző kiadása, Budapest 1939
80. SZILÁGYI Sándor (szerk.): *A Magyar Nemzet Története X*. Athenaeum, Budapest 1898
81. SZINNYEI József: *Magyar írók élete és munkái. I-XIV. kötet*. Budapest 1891-1914

82. TÓTH-SZÖLLŐS Mihály: *Evangélikus arcképcsarnok*. Evangélikus sajtóosztály, Budapest 2002
83. TÖRÖK József: *Szerzetes- és lovagrendek Magyarországon*. Panoráma, Budapest 1990
84. TUSOR Péter: *A bécsi Frintaneum tagjai Magyarországról 1816-1918*. Különnyomat a Lymbus Magyarságtudományi Forrásközlemények című évkönyvből, Akaprint, Budapest 2007
85. VAJAY Szabolcs: *A Johannita Rend Lovagjai 1854-1987*.
86. VARGHA Zoltán: *Báró Podmaniczky János (1786-1883) életrajza*. A Magyar Tudományos Akadémia kiadása, Budapest 1933
87. VARJASSY Péter – Kölnei, Livia: *Az ispotályos Johannita Lovagok*. Attraktor, Máriabesenyő 2012
88. VESZPRÉMY László (szerk.): *Az első és második kereszties háború korának forrásai*. Szent István Társulat, Budapest 1999
89. VETŐ, Ludwig: *Vom Aufbau der Kirche in Ungarn*. Herbert Reich Evang. Verlag, Hamburg-Volksdorf 1955
90. VIRÁG Irén: *A magyar arisztokrácia neveltetése*. Líceum kiadó, Eger 2013
91. WEDEKIND, Eduard Ludwig: *Geschichte des Johanniter-Ordens*. Bohemier Verlag, Leipzig 2008
92. WERBŐCZY István: *Tripartitum*. facsimile, az 1637-es kétnyelvű lócsei kiadás reprintje, Pytheas Könyvmanufaktúra, Budapest
93. ZOMBORI István: *Lovagok és lovagrendek*. Kozmosz könyvek, Budapest 1988
94. ZSILINSZKY Mihály: *A magyar honi protestáns egyház története*. Atheneum, Budapest 1907
95. ZSILINSZKY Mihály: *Az 1610. évi zsolani evangélikus zsinat háromszázados emlékünnepe*. Joerges Ágost és fia, Selmeczbánya 1910

Studii, jurnale:

1. *A Magyar Tudományos Akadémia Évkönyve, IX. k.*, Buda, cs. kir. egyetemi nyomda MDCCCLX, 59., 1859
2. ABAFI Lajos: *A szabadkőművesség története Magyarországon*, Fraternitas Mercurii Hermetis, 2019. (A Magyar Nemzeti Múzeum évkönyvében)
3. ACZÉL Eszter: *A Magyarországi szabadkőműves mozgalom emlékei*, I. rész. Budapest 1982. (A Magyar Nemzeti Múzeum évkönyvében)

4. *Ansichten eines Constitutionellen aus Ungarn*, Oskar Leiner kiadó, Leipzig, 1850. (névtelen röpirat báró Prónay Gábortól)
5. BALLAGI Géza: *A nemzeti államalkotás kora 1815-1847*. In: Szilágyi Sándor (szerk): *A Magyar Nemzet Története* 9., Athenaeum, Budapest 1897
6. *Budapesti Hiradó*: No.821.,1848. ápr. 27.
7. CSOHÁNY János: *Leo Thun egyházpolitikája*. In: *Egyháztörténeti Szemle* 11. évfolyam 2. sz. 2010
8. CSORBA László: *Az önkényuralom kora*. In: Gergely András (szerk): *Magyarország története a 19. században*. Osiris, Budapest 2019., 293.
9. *Das k.k Patent vom 1. September 1859 als Mystification des Protestantismus in Ungarn*, Hoffmann und Campe, Hamburg, 1860. (névtelen röpirat báró Prónay Gábortól)
10. DEÁK Farkas: *Báró Radvánszky Antal emlékezete*. In: *Századok, Magyar Történelmi Társulat Közlönye*, XVII. évfolyam, Budapest 1883
11. DEÁK Ferencz: *Adalék a magyar közjoghoz, Észrevételek Lustkandl Venczel munkájára: „Das ungarisch-österreichische Staatsrecht” a magyar közjog tröténelmének szempontjából*. In: „Budapesti Szemle” I. füzetéből, Pfeifer Ferdinánd, Budapest 1865
12. DEBRECZENI-DROPPÁN, Béla: *Erkel Ferenc és a Magyar Nemzeti Múzeum*. In: *Honismeret* 38. évf. (2010/6.) 22-28.
13. *Diarium Comitiorum Regni Hungariae a Serenissimo ac Potentissimo Imperatore, Hungariae et Bohemiae Rege Francisco Primo in Liberam, Regiamque Civitatem Poseniensem in Diem 25-tam Augusti Anni 1811. Indicatorum Originarie Hungarica Lingva Conceptum et Auctoritate Comitiorum Latinitate Donatum*. Posoni, Typish Simonis Petri Weber, 1811 et 1812, Sessio CXXVI, 1685.
14. *Die Protestantenfrage in Ungarn und die Politik Oesterreichs, von einem ungarischen Protestanten*. Hoffmann und Campe, Hamburg 1860 (röpirat – Ballagi Mór)
15. *Értekezések a természettudományok köréből, VII.kötet, II. szám*. MTA, Budapest, 1876
16. *Evangelisches Wochenblatt in Ungarn 1860.*, 234
17. FABINYI Tibor: *Az evangélikus Kossuth*. In: Kertész, Botond (szerk): *Kossuth és az egyházak*. Luther Kiadó, Budapest 2004
18. FRANK Tibor: *Brit diplomata a kiegyezés előtti Pest-Budán: R.B.D Morier és az Osztrák-Magyar Monarchia születése*. In: *Külügyi Szemle* VII. évfolyam / 2008. 2. sz. 196-197.

19. *Geschichte der evangelischen Kirche in Ungarn vom Anfang der Reformation bis 1850 mit Rücksicht auf Siebenbürgen.* Berlin, 1854 röpirat (Bauhofer)
20. HABERERN Jonathan: *Báró Prónay Gábor emléke.* In: *Értekezések a természettudományok köréből*, VII. kötet, II. szám, Magyar Tudományos Akadémia könyvkiadó hivatala, Budapest 1876
21. HARDENBERG, Andreas von: *Friedrich Wilhelm der vierte und sein christlich-monarchisches Projekt.* In: *Die Bibel, das Christentum und die Aufklärung*, Wichern Verlag, Berlin 2019., 191-206.
22. HASELSTEINER, Horst: *Az 1848-as prágai szláv kongresszus előzményei. Szláv (ön) tudat és központi (katonai) hatalom.* (ford. Deák Ágnes) In: *Aetas, történettudományi folyóirat* 4. sz. 2014., 199-206.
23. *Jankovich Miklós gyűjteményei*, A Magyar Nemzeti Galéria kiadványai, Budapest 2002/1
24. *Kölcsey Ferencz naplója, 1832-1833.* Budapest 1848.
25. *Közhasznú ismeretek tára a Conversations-Lexicon szerint Magyarországra alkalmaztatva, XI kötet.* Heckenast Gustáv, Pest, 1839
26. KUBINYI Ágoston: *A könyvnyomtatás története és haszna.* In: *Nógrádi evang. esperességi könyvtári és munkáló társasági ünnepély, mely Losonczon, június 20-án 1843-ik évben tartatott I. Füzet.* Trattner-Károlyi, Pest 1844
27. KUBINYI Ágoston: *Előbb magunkat míveljük, hogy másokat taníthassunk.* In: *Nógrádi evang. esperességi olvasó és munkáló könyvtári ünnepély, mely Losonczon június 19 kén, 1844. évben tartatott II. Füzet.* Trattner-Károlyi, Pest 1845
28. LIGETI Dávid: *Solferinótól Königrázig – Ferenc József háborúi 1859 és 1866 között.* In: Hermann Róbert - Ligeti Dávid (szerk.): *Megosztó kompromisszum, az 1867. évi kiegyezés 150 év távlatából.* Országház Könyvkiadó, Budapest 2018.
29. LUKÁCS Olga: *Protestánsellenes intézkedések az önkényuralom évtizedében (1849-1860)* In: *Erdélyi Református Egyháztörténeti Füzetek* 24. *A reformáció öröksége* PTI Kolozsvár 2018., 136-146.
30. LYKA Károly (szerk): *Művészet.* kilencedik évfolyam, negyedik szám 1910.
31. *Magyar orvosok és természetvizsgálók Pesten tartott második nagy gyűlésének munkálatai.* Pest 1842
32. MÁRKI Sándor–BEKSICS Gusztáv: *A modern Magyarország (1848-1896).* In: Szilágyi Sándor (szerk): *A Magyar Nemzet Története* 10., Athenaeum, Budapest 1898

33. MARTON Ferenc: *Magyarország legöregebb „fája”, az ipoytarnóci ősfenyő.* In: Erdészettörténeti Közlemények, 18. évf. Budapest 1990., 71.
34. NENDTVICH Károly: *Kubínyi Ferencz és Ágoston életrajzuk.* In: *Értekezések a természettudományok köréből*, VII. kötet XII. szám, A M. Tud Akadémia Könyvkiadó Hivatala, Budapest 1876., 16.
35. *Pesti Hirlap 1843. március 19. 2/2 szignó alatt írott cikk*
36. *Protestáns Egyházi és Iskolai Lap* több száma. Utalások a lábjegyzetekben.
37. R. VÁRKONYI Ágnes: *Széchenyi és az Akadémia.* In: *Magyar Tudomány* 171. évf. 2010/12., 1420-1430
38. RAB Irén: *Hungarus-tudat és diákmentalitás a 18. századi göttingeni peregrinációban – különös tekintettel a medicinára - emlékkönyvek és egyéb peregrinációs források tükrében.* Doktori értekezés, Semmelweis egyetem, Patológiai Orvostudományok Doktori Iskola, Budapest 2015. 25.
39. RÁCZ Kálmán: *Unió törekvések a negyvenes években.* In: *Protestáns szemle* 1897
40. *Sárospataki Füzetek* több száma. Utalások a lábjegyzetekben.
41. SCHNEIDER Miklós - Benda, Kálmán (szerk): *A feudalizmus utolsó évszázada és a reformkor 1711-1848.* In: *Nógrádi évszázadok. Olvasókönyv a megye történetéhez.* III. Salgótarján 1976., 63.
42. SOÓS István: *A Habsburg-kormányzat és a magyar rendek 1812 és 1825 között.* In: *Történelmi Szemle*, XLIX Budapest 2007/I. 94.
43. SZATMÁRI Judit: *A magyarországi protestáns egyházak az önkényuralom éveiben. (Az egyházi autonómia visszaszerzéséért vívott harc, 1850-1860)* In: *Fiatalkor* Ifjúsági történetírás, Miskolc 1999., 156.
44. *Szegedi Híradó*, harmadik évfolyam, 51. szám, 1861 június 29.
45. SZIKSZAI FABRICIUS Balázs: *Latin magyar szójegyzék 1590-ből.* In: Szinnyei, József szerk: *Értekezések a nyelv- és széptudományok köréből.* XIX. kötet. 9. szám. kiadja a Magyar Tud. Akadémia, Budapest 1906., 513.
46. TÓTH Árpád: *A Diétaváros fellázad. A pozsonyi háztulajdonosok érdekei az országgyűlési ingyenszállások körüli konfliktusokban az 1840-es években.* In: Dobszai Tamás és mások (szerk): *Rendiség és parlamentarizmus Magyarországon a kezdetektől 1918-ig.* Országgyűlés Hivatala, Budapest 2014
47. VÁJLOK Sándor: *A szlovák önállóság kezdetei.* In: *Magyar Szemle*, XXXVIII. kötet, 1 (149.) szám, január, Budapest 1940
48. *Vasárnapi Ujság*, XXIV. évfolyam, 5.szám, Budapest 1877 február 4. 65-66.

49. VÖLGYESI Orsolya: *A magyar rendiség politikai kultúrája 1526–1848*. In: Korall, társadalomtörténeti folyóirat 18. évfolyam 70/2017, Budapest 2017

Lexicoane:

1. Magyar Életrajzi Lexikon II. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1967.
2. A Pallas Nagy Lexikona
3. Révai Nagy Lexikona
4. Magyar Katolikus Lexikon

E-literatürä:

1. PIRCHALA Imre: *A pozsonyi királyi akadémia bemutatása*: <https://mek.oszk.hu/09500/09536/html/0017/19.html> A letöltés ideje 2020. július 11.
2. A magyar sajtó története I. 1705-1848, A negyvenes évek divatlapjai: <https://www.arcanum.hu/hu/online-kiadvanyok/SajtoTortenet-a-magyar-sajto-tortenete-1/a-magyar-sajto-tortenete-i-17051848-2D87/a-negyvenes-evek-folyoirat-es-hirlapirodalma-a-forradalomig-89B/a-negyvenes-evek-divatlapjai-8E1/honderu-18431848-91F//> A letöltés ideje 2020. július 16.
3. TARIÁN Tamás: *Jelasics halála*: http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/1859_majus_20_jellasics_halala/ A letöltés ideje 2020. június 24.
4. A magyarhoni ágostai hitvallású evangélikusok négy egyházkerülete 1861-dik évi augusztus 28-dik s következő napjain Pesten tartatott egyetemes egyházi közgyűlésének jegyzőkönyve: https://library.hungaricana.hu/en/collection/edt_eol_evangelikus_kozgyulesi_jegyzokonyvek/ A letöltés ideje 2020. július 23.
5. A Biblio.com aukciós oldalán Prónay könyve: <https://www.biblio.com/book/skizzen-volksleben-ungarn-funf-zwanzig-gemalten/d/502060769?dcx=502060769> A letöltés ideje 2020. július 30.
6. 1844. évi III. Törvénycikk a vallás dolgában: <https://net.jogtar.hu/ezer-ev-torveny?docid=84400003.TV&searchUrl=/ezer-ev-torvenyei%3Fpagenum%3D27> A letöltés ideje 2020. augusztus 2.
7. 1844. évi II. törvénycikk a magyar nyelv és nemzetiségről <https://net.jogtar.hu/ezer-ev-torveny?docid=84400002.TV&searchUrl=/ezer-ev-torvenyei%3Fpagenum%3D27> A letöltés ideje 2020. augusztus 4.
8. Szótári magyarázat: <http://nagyszotar.nytud.hu/dictsearch.html?entryid=6544> A letöltés ideje 2020. július 11.

9. 1868. évi XLIV. törvénycikka nemzetiségi egyenjogúság tárgyában: <https://net.jogtar.hu/getpdf?docid=86800044.TV&targetdate=&printTitle=1868.+%C3%A9vi+XLIV.+t%C3%B6rv%C3%A9nycikk&referer=1000ev> A letöltés ideje 2020. augusztus 12.
10. DEMMEL József: „Egy jó főispánnak csibukozni kell és nem avatkozni semmibe”: http://real.mtak.hu/40991/1/demmel_vegyesbizottsag.pdf A letöltés ideje 2020. augusztus 9.
11. 1848. évi XX. Törvénycikk a vallás dolgában: <https://net.jogtar.hu/ezer-ev-torveny?docid=84800020.TV&searchUrl=/ezer-ev-torvenyei%3Fpagenum%3D27> A letöltés ideje 2020. augusztus 16.
12. Johannes Gutenberg: <https://www.typolexikon.de/gutenberg-johannes/> A letöltés ideje 2021. január 22.
13. Kossuth és a Pesti Hírlap: <https://www.arcanum.hu/hu/online-kiadvanyok/SajtoTortenet-a-magyar-sajto-tortenete-1/a-magyar-sajto-tortenete-i-17051848-2D87/a-negyvenes-evek-folyoirat-es-hirlapirodalma-a-forradalomig-89B/kossuth-es-a-pesti-hirlap-9DD/> A letöltés ideje 2021. január 28.
14. DEBRECZENI-DROPPÁN Béla: *A 250 éve született Alexander von Humboldt emlékműve a Múzeumkertben*: <https://magyarmuzeumok.hu/cikk/a-250-eve-szuletett-alexander-von-humboldt-emlekmuve-a-muzeumkertben> A letöltés ideje 2021. január 24.
15. BÖLÖNI Farkas Sándor: *UTAZÁS ÉSZAK-AMERIKÁBAN*: <https://mek.oszk.hu/00600/00618/00618.htm#24> A letöltés ideje 2021. január 27.
16. A magyar nemzet függetlenségi nyilatkozata: <http://mek.niif.hu/04800/04834/html/kossuth0083/kossuth0083.html> A letöltés ideje 2021. január 27.
17. Amerikai Kossuth érme: <https://www.ebay.com/itm/1851-Louis-Kossuth-The-Washington-of-Hungary-United-States-Souvenir-Token/174561706010?hash=item28a4b0401a:g:goAAAOSwmExe2SGS> A letöltés ideje 2021. január 27.
18. DEBRECZENI-DROPPÁN Béla: *Múzeumkerti kalauz*. <https://www.geni.com/people/Antal-J%C3%B3zsef-Batthy%C3%A1ny-Strattmann-de-N%C3%A9met%C3%B1v%C3%A1r-GR/6000000016677069267> A letöltés ideje 2021. január 22.
19. 1836. évi XXXVII. törvénycikk a Nemzeti Múzeumról: <https://net.jogtar.hu/getpdf?docid=83600037.TV&targetdate=&printTitle=1836.+%C3%A9vi+XXXVII.+t%C3%B6rv%C3%A9nycikk&referer=1000ev> A letöltés ideje 2021. január 22.
20. MÁTRAY Gábor: *Pyrker-képtár*: <https://books.google.ro/books?id=RiVXAAAACAAJ&pg=PA21&lpg=PA21&dq=pyrker+k%C3%A9pt%C3%A1r&source=bl&ots=GW>

- [_xkLogNX&sig=ACfU3U1fN6DL05yCx9Q3_16UCZcp4UxN2Q&hl=hu&sa=X&ved=2ahUKEwjzjPHb3vPuAhWKohQKHdqMAWkQ6AEwDHoECBAQAw#v=onepage&q=pyrker%20k%C3%A9pt%C3%A1r&f=false](https://net.jogtar.hu/ezertorvenyei%3Fpagenum%3D27) A letöltés ideje 2021. január 28.
21. 1840. évi VI. Törvénycikk a magyar nyelvről: <https://net.jogtar.hu/ezertorvenyei%3Fpagenum%3D27> A letöltés ideje 2021. február 12.
22. TELEPÓCZKI Márta: *Ha a hitvallás maga is bibliamagyarázat.* <https://reformatus.hu/egyhazi/hirek/ha-a-hitvallas-maga-is-bibliamagyarazat/> A letöltés ideje 2021. február 7.
23. LADÁNYI Gábor: *A német egység szerepe a „magyar kérdés” megítélésében 1848 tavaszán.* <https://ujkor.hu/content/nemet-egyseg-szerepe-magyar-kerdes-megitel-eseben-1848-tavaszan> A letöltés ideje 2021. február 23.
24. 1848. évi IX. törvénycikk bevezető mondata az úrbérrel kapcsolatban: <https://net.jogtar.hu/ezertorvenyei%3Fpagenum%3D27> A letöltés ideje 2012. február 23.
25. Dunánineni közgyűlési jegyzőkönyvek 1845-1848, Hurban és Hodzsa egyházi megfenyítése: https://library.hungaricana.hu/hu/view/Dunanineni_1845_1848/?pg=34&layout=1 A letöltés ideje 2021. február 24.
26. SZŰCS Jenő megfogalmazása a többes identitásról. https://regi.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/2011_0001_519_40137/ch07s17.html A letöltés ideje 2021. február 25.
27. DEÁK Ferenc: *Adalék a magyar közjoghoz:* <https://www.arcanum.hu/hu/online-kiadvanyok/Deak-deak-ferenc-munkai-8751/adalek-a-magyar-kozjoghoz-8DB7/otodik-fejezet-114/> A letöltés ideje 2021. április 2.
28. ZÁVODSZKY Géza: Habsburg–magyar kiegyezések: <http://www.folyoirat.tortenelemtanitas.hu/2017/10/zavodszky-geza-habsburg-magyar-kiegyezesek-08-01-02/> A letöltés ideje 2021. április 2.
29. III. Frigyes Vilmos királyi Johannita rendet alapít: <https://ordensmuseum.de/Ordensstatuten/preusen/johanniter-orden/> A letöltés ideje 2021. április 6.